SUBJECTIVE DIMENSION OF SCHOOL FAILURE

Teodor Pătrăuţă
Prof., PhD., "Vasile Goldiş" University of Arad

Abstract:Each trajectory school has a unique history that can be told (told) in different ways, depending on the viewpoint adopted: the learners (or students, etc.), the parent, the teacher. The words contain inevitable references to the performance of learners, the successes and failures that mark this path. School failure is not accidental, it directly affects the position of those in the family and group of friends, family perception and social perception of it and secure the quality of education received. School social community itself is assessed by the performance or non performance of its pupils. In this context, school success became by extension, the kind of standard of everyone involved in the educational process, while failure or failure leads to depreciation of the individual, school, family, and most often becomes synonymous with failure life.
School failure is not a pedagogical problem, but a social one. The phenomenon of school failure should be treated with full responsibility by all educational factors.

Keywords: school failure, performance, educators, educational path, educational factor

I. Introducere

Educaţia şi instruirea au în primul rînd o latură subiectivă ce izvorăşte din intenţionalitatea, selectivitatea şi constructivismul actului educaţional, respectiv din faptul că profesorul îşi propune să atingă nu numai efecte informative, ci altele de ordin formativ, cu efecte psihice de ordin intelectual, atitudinal şi comportamental. Aceasta presupune în primul rînd foarte buna cunoaştere şi înţelegere de către profesor a ceea ce vrea să spună şi să transmită, dar şi o migăloasă operaţie de selectare şi prelucrare a elementelor de mediu, deoarece el se află constant în faţa elevilor într-un cadru natural de învăţare şi nu unul de laborator.

În educaţie există întotdeauna un raport între ofertă şi cerere, fiind necesar să nu se ceară mult peste posibilităţile elevului, dar nici sub aceste posibilităţi, să se ofere o cunoaştere banală, respectiv, profesorul trebuie să urmărească astfel un dozaj şi o manifestare a ritmurilor şi regularităţilor comportamentelor şcolare, exigenţa şi atitudinea generală constantă, încît să nu se ajungă la dezechilibru sau la alterarea gravă a unor comportamente şi deprinderi stabilizate pozitive.

Principalii factori care intervin în generarea unor neregulariîăţi şi dezechilibre pot fi:

- personalitatea copilului a cărui dezvoltare psihică se poate afla în netă întîrziere faţă de media de vîrstă;
- carenţele socio-comunicaţionale şi socio-afective ale contextelor (mediilor, grupurilor intra-familiale, chiar din clasa de elevi, chiar din anturajul grupurilor dejoacă, etc.) şi ale situaţiilor educaţionale;
- Didactogeniile.

Problema rupturii dintre didacticogenii şi dezadaptarea şcolară a fost tratată mai puţin literatura de specialitate. Înţelegînd prin dezadaptare şcolară incapacitatea elevului de a-şi însuşi informaţiile transmise şi primite, asigurînd prin acestea procesele de asimilare şi acomodare, pentru a realiza relaţiile cu profesorii şi cu ceilalţi elevi. Putînd apărea la orice vîrstă din perioada şcolarităţii situaţiile de dezadaptare, s-a constatat că acestea sunt mai frecvente la tranziţia de la o etapă la alta de şcolaritate, deoarece toate aceste treceri necesită din partea elevului o readaptare la nou, la noile cerinţe educative.

BDD-A27894 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 11:01:12 UTC)

În funcţie de vîrsta şcolară, se creează şi recreează în acelaşi timp o atitudine diferită, atitudine ce nu este nici continuă, nici liniară, cu momente de stagnare şi de posibil avînt. De multe ori, la unii elevi, după o perioadă medie (3-5 ani) de şcolarizare, apare o schimbare atitudinală faţă de şcoală, lucru care conduce la dezinteres şi la o atitudine negativă.

Profesorul are un rol crucial în viaţa elevilor. Atît abilităţile profesorale, cît şi însuşirile de personalitate au repercusiuni profunde în inima discipolilor, provocînd reverberaţii încă mulţi ani după terminarea studiilor. Prin dăruirea cu care îşi exercită atribuţiile, prin cunoştinţele şi competenţele sale, prin modul în care structurează în ansamblu intervenţia educativă, profesorul, influenţează hotărîtor elevul, sub toate aspectele personalităţii sale. Prin felul său de a fi ori de a nu fi, profesorul apropie sau îndepărtează copiii, fenomenul de dezadaptare fiind strîns legat de personalitatea şi ale acţiunilor profesorului.

II. Didactogeniile

Didactogeniile reprezintă greşeli involuntare ale cadrelor didactice soldate cu o serie de consecinţe negative asupra elevilor. Greşelile didactice au influenţă psihopedagogică negativă, care determină fenomene de dezadaptare şcolară la elevi.

Consecinţele didactogeniilor pot fi grupate în:

> efecte pedagogice (scăderea motivaţiei şcolare, absenteism, eşec şcolar, etc);
> efecte psihologice (stima de sine scăzută, mutism electiv, manifestări anxioase, frustrare crescută=;
> efecte somatice sau medicale (dureri de cap, aciditate gastrică, tulburări intestinale etc).

Inclusiv mediul şcolar creează uneori influenţe psihopedagogice necorespunzătoare, negative, care conduc la fenomene şcolare de dezaprobare la elevi.

Astfel, cele mai importante surse didactogene ale dezadaptării şcolare sunt : subaprecierea sau supraraprecierea capacităţilor reale ale elevului, dezacordul asupra motivaţiilor conduitei elevului, metode si strategii neadaptate corect particularităţilor de vîrstă şi conţinutului lecţiei, rigiditatea ritmurilor de învăţare, stiluri didactice deficitare şi evaluările injuste.

1. Subaprecierea şi supraaprecierea capacităţilor reale ale elevului

Încrederea în forţele proprii a educabilului reprezintă un factor important în ce priveşte reuşita şcolară, fapt care se datorează, într-o măsură mai mare sau mai mică şi de aprecierea dascălului, desigur şi încrederii pe care acesta i-o acordă. Învăţarea elevului devine formală şi mecanică dacă exigenţele dascălului sunt la rîndu-i superficiale şi formale, ducînd la situaţia unui elev submediocru. Nestimulat de dascăl, elevul în cauză devine din ce în ce mai indiferent în timpul orelor, mai pasiv, îngroşînd rîndul elevilor rămaşi în urmă în ceea ce priveşte învăţătura.

O altă cauză ar putea fi anumite sarcini mult prea uşoare, sarcini care au ca efect slăbirea energiei intelectuale şi diminuarea, chiar stingerea interesului pentru cunoaştere. În aceeaşi situaţie am putea considera persistenţa dascălului în nemulţumirile faţă de răspunsurile unui elev, care conduc nemijlocit spre neîncredere în forţele proprii, în capacităţile de a se îndrepta în viitor, iar elevul va fi tot mai convins de aşa-zisul ”adevăr” al celor spuse de dascăl prin aprecierile verbale şi autoritatea profesională.

Tot dăunătoare, prin efectele pe care le produce, putem să o considerăm şi atitudinea de supraapreciere de către dascăl a posibilităţilor intelectuale reale ale elevului. Aici, profesorul, dacă este neatent, poate să-l supraaprecieze, ceea ce creează disproporţii de ordin cantitativ şi intensiv, încercîndu-i elevului propria rezistenţă psihică, fapt ce conduce la îndeplinirea formală a sarcinilor, să acţioneze protestînd sau respingînd sarcinile şi cerinţele.

2. **Dezacordul asupra motivaţiilor** conduitei **elevului**

BDD-A27894 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 11:01:12 UTC)

Munca dascălului se desfăşoară într-un univers larg, deschis educabilului, deschidere care se bazează pe crearea unei atmosfere de lucru plăcută în timpul lecţiilor, în care comunicarea trebuie să fie loială şi dialogul eficient, bazat pe respect şi stimă reciprocă. De multe ori între profesor şi elev pot să apară dezacorduri importante cu privire la motivele absolut reale care pot explica reuşitele şi nereuşitele şcolare. Astfel poate exista un dezacord şi protest lăuntric atunci cînd un profesor atribuie comportamentelor elevilor un motiv pe care el, dascălul, îl consideră real în legătură cu o faptă săvîrşită de elev, acesta respinge măsurile luate asupra lui. Elevul, în dezacord cu dascălul, se consideră victima unei neînţelegeri, chiar mai mult, a unei nedreptăţi, convins că pedeapsa la care a fost supus este mai mult decît nedreaptă. Toate acestea pot conduce şi la un sentiment mai profund, în sensul că elevul se consideră neînţeles, se închide în sine şi refuză să mai dea explicaţii. Dacă aceste cazuri se repetă, la elev poate apărea aşa numitul fenomen de „rezistenţă interioară", fenomen ce duce la „ruperea" contactului dintre profesor şi elev, iar înţelegerea reciprocă dispare.

Nepregătirea o perioadă de timp a lecţiilor sau superficialitatea în pregătire, neglijenţa, poate duce la etichetări din partea profesorului ca fiind un elev leneş. Dar şi aici este discutabilă situaţia, poate fi o lene „de ocazie" sau o lene „din naştere", aşa cum remarca Alfred Binet.

Dacă lenea „de ocazie" este accidentală, tranzitorie, determinată fiind de un eveniment neplăcut din viaţa elevului, lenea „din naştere" este nocivă, gravă. Elevul în cauză este apatic din fire, insensibil faţă de stimulii obişnuiţi, indiferent la orice, indecis, indolent. Dascălul ca un psihopedagog, cunoscător al psihicului elevilor, poate interveni, în sensul producerii intenţionate a unor modificări în structura internă a personalităţii şi este obligat să intervină ca un specialist.

Evenimentele neplăcute cum ar fi: descurajarea elevului prin obţinerea de note proaste, eşec la examene, indiferenţa părinţilor, care pot constitui exemple negative de lene şi neglijenţă (sau dimpotrivă, obiceiul acestor părinţi, mai ales la ciclul primar, de a prelua parţial sau în totalitate sarcinile copiilor lor, precum realizarea temelor), pot conduce la comportamente indezirabile ale elevilor, la anumite experienţe şcolare negative, la descurajare, ajungîndu-se inclusiv la dezgust faţă de studiu.

Dezacordul continuu dintre profesor şi un elev aşa –zis leneş poate face pe elev să devină cu adevărat leneş, extinzîndu-se cu repeziciune resentimentele de la persoana profesorului la disciplina predată de acesta, faţă de şcoală , de activitate şcolară în general.

3. Metode si strategii neadaptate corect particularităţilor de vîrstă şi conţinutului lecţiei

Deficienţe privind resursele şcolare şi managementul general al învăţămîntului cum ar fi absenţa laboratoarelor de ştiinţe, calitatea precară a echipamentelor şcolare şi a programelor de învăţămînt sunt cauze ale dezadaptării şcolare.

O altă deficienţă ar fi organizarea şi funcţionarea deficitară a zilei de şcoală, a săptămînii de lucru, a trimestrelor şcolare, a vacanţelor şcolare care pot suprasolicita elevul ducînd la scăderea randamentului şi dezadaptabilitate şcolară.

De asemenea, incoerenţa cerinţelor şi supradimensionarea temelor de acasă, prezentarea într-un mod ilogic şi neatractiv a conţinutului lecţiei creează celor mai mulţi dintre elevi sentimentul de incapacitate de a realiza eficient şi corect sarcinile.

Unele lacune în predare, care nu satisfac întotdeauna principiul accesibilităţii reprezintă o altă cauză de suprasolicitare şi dezadaptare şcolară. Sunt profesori care realizează o comunicare abstractă, insuficient adaptată la nivelul de înţelegere al elevilor. Elevul caută un echilibru psihic şi fizic, declanşînd astfel procese dinamice pentru a reduce sau suprima consecinţele defavorabile ale constrîngerilor, conflictelor, schimbărilor, căutînd să cunoască ceea ce depinde de situaţia care trebuie înfruntată, acestea depinzînd de experienţa subiectului, de patrimoniul său genetic, de achiziţiile din învăţare de pînă atunci. Pot să apară

BDD-A27894 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 11:01:12 UTC)

multe blocaje atunci cînd la o disciplină a pierdut „firul” sau nu are achiziţiile necesare anterioare. Sunt situaţii cînd din incapacitatea unor cadre didactice procesele de învăţare, de predare, ştiinţa însăşi se transformă în agresiune, ceea ce determină ca elevii să facă eforturi de ajustare, respectiv, să-şi mobilizeze mijloace psihice şi comportamentale de care sunt capabili şi să le interpună între o agresiune şi organismul său sau situaţia sa în colectivul de elevi sau în raport cu şcoala, cu familia, pentru a face faţă unei probleme ce se iveşte şi pentru a diminua stresul suportat.

Lipsa de competenţă şi subiectivismul profesorilor s-au dovedit a fi dăunătoare deoarece aprecierile lor sunt frecvent însuşite de majoritatea clasei, etichetarea negativă ducînd la stigmatizarea elevului şi apoi la demotivare şcolară.

4. Rigiditatea ritmurilor de învăţare

Aceasta presupune obligativitatea asimilării conţinuturilor învăţământului în unităţi temporale unice pentru toţi elevii, ignorîndu-se dificultăţile pe care le întîmpină cei cu ritmuri mai lente.

Nerespectarea stilurilor şi a ritmurilor diferite de învăţare, neadecvarea strategiilor de predare tipurilor de personalitate ale elevilor duce, uneori, la monotonie şi plictiseală, la fapte de indisciplină sau la evitarea anumitor ore.

5. Stiluri didactice deficitare.

Stiluri didactice deficitare sunt generatoare de conflicte între profesori şi elevi. Printre acestea se numără şi: suprasolicitarea intelectuală şi nervoasă a elevilor prin exces de sarcini didactice.

Forme de violenţă verbală, poreclirea, tachinarea, ironizarea, ameninţarea, hărţuirea, proferarea de injurii sunt adesea cauze ale dezadaptării elevilor la viaţa şcolară, profesorii dominanţi, aroganţi, agresivi fiind priviţi de elevi cu antipatie. Este de menţionat faptul că, profesorii, etichetînd public şi constant elevii ca devianţi, produc în anumite circumstanţe modificări în imaginea de sine a acestora, stigmatizarea elevului şi apoi la demotivare şcolară.

6. Evaluările injuste

Subiectivitatea în evaluare îl determină pe elev să nu mai înveţe cu plăcere la o anumită materie. Evaluarea cunoştinţelor este influenţată adesea de imaginea pe care profesorul şi-o face despre nivelul elevului. O dată ce profesorul ajunge să opereze cu atributele de elev bun, mijlociu sau slab şi şi-a format în propria lui minte deja opinia despre o asemenea situaţie, ajunge în unele cazuri, ca notarea să o Iacă pe baza opiniei pe care o are dobîndită sau preluată dc la alţii că elevii buni nu pol avea decît performanţe bune. în timp ce elevii slabi nu se pot plasa decît la un nivel scăzut de performanţe.

O notare subiectivă îl determină pe elev să nu mai înveţe cu plăcere la o anumită materie. Elevul care se simte nedreptăţit în urma evaluării va face orice pentru a obţine note mari: va copia, va lipsi de la ore cînd consideră că nu este pregătit, va minţi pentru a obţine credit din partea cadrului didactic etc.

Evaluarea reprezintă momentul care generează cel mai mare stres şi cele mai multe frustrări în viaţa elevilor, deoarece pe baza ei se fac judecăţile de valoare şi categorizările, se fac predicţii ce marchează elevii o mare parte din viaţa lor. Se produce dezadaptare şcolară atunci cînd evaluarea este lipsită de transparenţă, cînd criteriul esenţial al evaluării este fidelitatea reproducerii cunoştinţelor, cînd e folosită pentru „a plăti poliţele", cînd e dominată de voinţa de a ierarhiza, cînd stilul evaluării este unul aversiv.

III. Concluzii

Raporturile dintre profesor şi elev nu prezintă numai o latură intelectuală, se identifică şi relaţii socio-afective (afectiv-simpatetice). O relaţie pozitivă, de acceptare şi valorizare reciprocă, este mai curînd corelată cu o bună adaptare şcolară, cu un comportament adecvat în şcoală.

BDD-A27894 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 11:01:12 UTC)

Autoritatea profesorului trebuie să fie una reală, de înţelegere reciprocă, de sprijin, întemeiată pe relaţii de îndrumare şi coordonare a activităţii elevilor, în nici un caz una agresivă, dominatoare. Este necesar ca profesorul să lucreze de aşa manieră încît să asigure în relaţiile sale cu elevii o atmosferă sinceră şi deschisă, generatoare de încredere reciprocă, adevărată sursă de generozitate şi optimism. Un profesor care ştie să comunice eficient cu elevii, care stă să gîndească modalităţi de înlăturare a unor obstacole posibile şi dificultăţi faţă de un profesor cu vocaţie, la care riscul asumat conduce la rezultate de succes.

În concordanţă cu principiul participării active trebuie să ne facem din elev un partener, şi nu orice fel de partener, ci unul activ, curios, atent, care să înveţe, un partener în care să investim încredere şi pe are să-1 respectăm. Numai astfel resursele umane, temporale, materiale pe care le implicăm în procesul instructiv-educativ se vor transforma în satisfacţii. A fi profesor înseamnă nu numai a poseda cunoştinţe de specialitate, ci şi a avea capacitatea de a Ie transmite şi traduce didactic.

Pentru perfecţionarea relaţiei profesor-elev este necesar să se ia în considerare nu doar obiectivele educaţiei, ci şi psihologia tineretului actual, actul instructiv-educativ fiind un proces ce continuă să fie o invenţie socială permanentă. Profesorul trebuie să fie foarte bine pregătit din punct de vedere ştiinţific şi psihopedagogic, iar comportamentul său să se situeze în limitele dezirabilităţii morale.

Cadrul didactic are în primul rînd rolul de a organiza şi conduce activitatea didactică, de a selecţiona şi întări comportamentele adecvate ale elevilor, de a aprecia performanţele şcolare ale elevilor pe baze absolut ştiinţifice, în condiţiile unei obiectivităţi ştiute. Succesul în munca instructiv-educativă depinde în cea mai mare măsură de competenţa şi dragostea dascălului pentru profesie. Nici planurile de învăţămînt, nici programele şcolare, nici manualele şi nici baza materială de care dispune şcolara nu pot avea asupra elevului o influenţă care să se poată compara cu cea a cadrelor didactice. Educatorul este cel care creează condiţiile prielnice de muncă, organizează şi conduce activitatea elevului, prin care dispoziţiile lui se dezvoltă necontenit şi se transformă în calitate.

Cadrul didactic, conştient de „zestrea candidatului la umanitate" va decanta întotdeauna strategii care să valorifice potenţialul intelectual, moral, fizic al elevului, asigurînd efectele calitative şi proxologice care se impun.

BIBLIOGRAPHY

1. Antonesei, I., *Ghid pentru cercetarea educaţiei*, Editura Polirom, Iaşi, 2009
2. Călin, M., *Teoria educaţiei,* Editura All, Bucureşti, 1998
3. Druţă, M.E., coord., *Psihologia educaţiei: portofoliul seminariilor,* Editura A.S.E. Bucureşti, 2005
4. Ionescu, M., *Instrucţie şi educaţie,* Editura Vasile Goldiş University Press, Arad, 2007
5. Iucu, Romiţa B., *Instruire şcolară. Perspective teoretice şi aplicative,* Editura Polirom, Bucureşti, 2008
6. Joiţa, E., *Management educaţional,* Editura Polirom, Iaşi, 2009
7. Mânzat, M., *Psihopedagogia instruirii,* Editura Pro Transilvania, Bucureşti, 2000
8. Neamţu, C, *Devianţa şcolara-ghid de intervenţie în cazul problemelor de comportament ale elevului*, Editura Polirom, Iasi, 2003
9. Neculau, A.; Ferreol, G. (coord.), *Psihosociologici schimbării,* Iaşi, Polirom, 1998
10. Pătrăuţă, Teodor, *Teoria şi metodologia instruirii şi evaluării,* Editura "Vasile Goldiş University Press", Arad, 2007
11. Stan, Emil, *Managementul clasei,* Editura Institutul European, Iaşi, 2009

BDD-A27894 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 11:01:12 UTC)